

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **85**
C.J. de Ruijter
In gesprek rond de preek

MEDITATIEF **89**
Jt. Janssen
Een regel
die voorzichtig maakt

ACHTERGRONDEN **90**
M.E. Hoekzema
Aandacht voor de
persoon en het optreden
van de predikant 2

WANDELEN MET GOD **93**
H.J. Messelink
Wie roepen we aan?

KERKGESCHIEDENIS **95**
M. te Velde
Vrijgemaakt in het
spoor van de Geest

en verder...

Nieuw uitgekomen
Boekbespreking
Meegelezen
Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / *C.J. de Ruijter*

IN GESPREK ROND DE PREEK

De preek, dat is iets van de dominee. Hij heeft er voor geleerd. Hij doet er elke week zijn best op. Het is zijn werk. Toch hebben we allemaal een mening over de preek. En dat is logisch. Want de preek is niet alleen iets van de dominee. De preek is een gebeurtenis waar de hele gemeente bij betrokken is. Als dat waar is, mag je rond de preek ook een intensief gesprek verwachten in de kerk. Over dat gesprek rond de preek in dit artikel enkele opmerkingen.

Met of zonder de dominee

Natuurlijk is de preek toch wel onderwerp van gesprek. We hebben meestal wel een mening. Als het mooi was maar ook als het niet best was. Maar vaak is dat een gesprek zonder de dominee erbij. Natuurlijk hoeft hij er niet bij te zijn. Er zijn genoeg mogelijkheden om als gemeenteleden onderling verder te komen met de preek. De luis-terwijzer, die ik vorige week hier

doorgaf, kan daarbij heel goed dienst doen. Mijns inziens ontstaat er zo een heel belangrijke vorm van preekverwerking. Toch kan de dominee niet altijd gemist worden bij het gesprek rond de preek. Hij is het die de preek maakt. Maar de gemeente is het voor wie de preek bestemd is. Wil dat goed gaan, dan is er wel een zekere wisselwerking nodig. De preek zelf is contact in één richting. Maar er is ook contact in de

andere richting nodig. Van de gemeente naar de dominee. Zowel voor als na de preek. Met name om deze vorm van het gesprek rond de preek gaat het me nu. En dan beperk ik me deze keer vooral tot het gesprek voor de preek.

Modieus?

Graag wil ik allereerst een misverstand uit de wereld helpen. Soms schrikken mensen in de kerk van zo'n onderwerp. Gesprek rond de preek? Gaan we op zo'n manier niet de modieuze toer op? We komen toch in de kerk om te luisteren! Gaan we dat luisteren dan soms vervangen door een gesprek?

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DRS. H. VELDMAN.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,63 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan
artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

AD 21 12 1994

Moeten we in de kerk ook al toegeven aan de discussiecultuur? Zit daar geen verzet tegen het gezag van het Woord achter? Zulke bezwaren zijn goed voor te stellen. Soms horen mensen wel eens van bijvoorbeeld een preekwerkgroep. En ze zijn dan gauw bang dat daar toch een zekere aantasting van de prediking in zit. Wordt de dominee zo geen spreekbuis van de gemeente in plaats van knecht van God? Ik kan me voorstellen, dat zulke gedachten opkomen. Er zijn inderdaad kerken waar de bediening van het Woord is ingeruild voor de discussie. In de sfeer van de praatgroep past geen bevel van geloof en bekering. Mogen we er voor bewaard blijven dat we in die kuil vallen! Er zijn in onze kerken wel eens venijnige aanvallen gedaan op de 'eenmansbediening op de kansel'. Als de preekdienst wordt ondergraven vanuit een begeerte naar medezeggenschap, zal het gauw gedaan zijn met de kerk. We moeten nooit tegen die achtergrond willen werken. Ik vind het belangrijk dat nadrukkelijk voorop te stellen. Ik stel het gesprek rond de preek aan de orde. Maar niet om de prediking te vervangen door een vrijblijvende discussie. Niet om de plaats van de preek te ondermijnen, maar juist om die meer tot zijn recht te laten komen.

Heeft de hoorder iets in te brengen?

Ik denk trouwens, dat er voor veel mensen dan nog steeds niet genoeg gezegd is. Want heeft de hoorder eigenlijk iets in te brengen? Veel mensen zullen daar hartgrondig 'nee' op zeggen. De dominee moet maar gewoon het woord brengen. De gemeente heeft maar te luisteren en daarmee uit. Het is immers de Here die spreekt. En dan moeten wij onze mond maar houden. In die opvatting ligt een hartverwarmende eenvoud. Als je zo tegen de preek aankijkt, heb je duidelijk oor voor wat God te zeggen heeft. En toch is het net iets te simpel. Hoe

waar dat standpunt is, er ontbreekt toch iets aan. Je zou kunnen zeggen: In die visie ontbreekt, dat de dominee ook maar een mens is. Inderdaad geloven we, dat de Here spreekt. Maar de dominee is wel een zondig en gebrekkig mens, die Gods boodschap onder woorden moet brengen. Hij heeft er wel voor geleerd. Gelukkig maar. Maar dat is nog niet genoeg. Hij heeft de gemeente nodig, om goed voor die gemeente te kunnen preken. Het gaat er dus helemaal niet om, dat de hoorders ook een duit in het zakje moeten doen. Maar wil de preek echt goed afgestemd zijn op de gemeente, dan zal de dominee er ook goed over moeten praten met (een deel van) de gemeente.

Afstemming

Een preek moet goed afgestemd zijn op de gemeente. Natuurlijk mag je dat van de preek verwachten. Maar het is nog niet zo eenvoudig om daar goed aan te voldoen. Er zijn heel wat dingen die daar bij komen kijken. Daar hoort bij, dat de dominee klare taal spreekt. Dat hij geen moeilijk betoog houdt. Maar dat zijn nog maar heel algemene dingen. De dominee moet ook goed weten wie hij voor zich heeft. Als er speciale moeiten in een gemeente zijn, zal hij daar in de preek rekening mee houden. Uiteraard zijn dit dingen waar iedereen het over eens zal zijn. Maar moet je daar nog speciaal voor in gesprek met de gemeente? Er zijn zat dominees, die dat als vanzelf doen. Als een dominee een pastoraal hart heeft, komt dat meestal wel goed. Er zijn zelfs ook dominees die soms over hun preektekst praten met de mensen bij wie ze op bezoek gaan. Dat is ook een fraaie manier om het gesprek rond de preek te voeren. Toch denk ik dat er dan nog wel iets te wensen overblijft. Want het zijn natuurlijk altijd wel mensen uit een speciale groep, waar de dominee op bezoek gaat. Vooral ouderen en zieken horen bij die

groep. Soms is dat trouwens ook wel eens te horen. Er zijn dominees die veel in hun hart bezig zijn met die groep gemeenteleden. Dat kun je horen aan hun preken, en ook vaak aan hun gebeden. Daar klinkt een warme pastorale aandacht in door, die juist voor deze mensen weldadig is. Maar er kan ook wel een bepaalde eenzijdigheid optreden. Anderen missen daardoor wel eens wat. Mensen die midden in het volle leven staan hebben ook andere accenten nodig. En juist zij worden vaak veel minder op God teruggeworpen. De strijd om het dagelijks bestaan levert zelfs gemakkelijk de suggestie op, dat God daar niet zo heel veel mee te maken heeft. Dat werkt een vervreemding in de hand, waar zij juist in de preek een sterke remedie tegen (mogen) verwachten. Een goed afgestemde preek vraagt om een bredere aandacht voor de gemeente. Daarvoor is het belangrijk dat de gemeente ook gericht kan communiceren met de dominee. De dominee zal er zijn winst mee doen. En zo ook de gemeente.

Weerstanden

Er is nog een andere reden, waarom gericht gesprek voor de preek belangrijk is. De dominee **krijgt** meestal geen rechtstreekse opmerkingen uit de gemeente bij de tekst die hij gekozen heeft. Dat betekent, dat hij eigenlijk alleen maar zijn eigen overwegingen heeft bij de tekst. Nu zal een goede dominee bij het maken van de preek altijd de gemeente voor ogen hebben. Maar dat gebeurt dan toch alleen maar naar de voorstelling die hij er van heeft. En dat wil nog wel eens afwijken van de werkelijkheid. Een poosje geleden heb ik in dat verband een experiment gedaan met een groep dominees. We namen een tekst, die met een groep gemeenteleden was besproken aan de hand van vaste vragen. Vanuit die groep was er heel wat gezegd en gevraagd over de tekst. De mensen hadden verteld, hoe ze de tekst

beleefden enz. Toen legde ik de tekst voor aan de dominees met precies dezelfde vragen, gericht op een preek over deze tekst. Ik heb toen gevraagd of ze in kaart wilden brengen wat volgens hen in de gemeente zou leven rond deze tekst. Ze hadden de indruk, dat ze aardig dicht bij de werkelijkheid zaten. Maar dat was een vergissing. Grote verbijstering, toen dat helemaal niet waar bleek! Er waren heel wat gevoelens bij de gemeenteleden die zij helemaal niet gepeild hadden. Toen we daar over door spraken, waren we het er wel over eens, dat veel dominees een belevingswereld hebben die soms sterk verschilt met die van de meeste gemeenteleden. Het is goed als de dominee daar erg in heeft. Anders kan hij in de preek heel gemakkelijk over allerlei weerstanden heenpraten. Ik geef er een voorbeeld van: Stel: de tekst voor de preek is Richteren 2: 1-5. Een confronterende tekst. Jaren geleden stond er in dit blad eens een overdenking over die tekst onder de titel: Kerkvisitatie te Bochim. In de praktijk blijken veel mensen inderdaad een voorstelling van God te hebben die sterk beheerst wordt door dat **visitatie-element**. God is in hun beleving dan een soort Inspecteur die kijkt hoe jij het er van af brengt. Een tekst als deze kan dat idee heel erg versterken. En dan blijkt het soms zelfs bepaalde angstgevoelens op te roepen. Mensen voelen zich bij zo'n God niet veilig. Het is gewoon een gegeven, dat zulke gevoelens leven in de gemeente. Maar als de dominee zich dat niet bewust is, kan hij er gemakkelijk overheen preken. En ongewild kan de preek die gevoelens versterken. De preek kweekt dan afstand, terwijl de dominee dat juist niet wilde. Een goede voorbespreking kan dit soort element aan het licht brengen. De dominee leert dan weerstanden inventariseren bij de hoorders. Het staat voor mij vast, dat een preek, die op zulke weerstanden ingaat grote betekenis heeft voor de hoorders. De hoor-

ders merken namelijk dat het evangelie gebracht wordt in een werkelijke afstemming op hun leven. Ze worden nu metterdaad verder geholpen op het punt van die weerstand.

Aanvechting

Ik wil, ook nog een ander soort probleem noemen, waarvoor contact tussen dominee en **gemeente** erg belangrijk is. Het is een probleem dat te maken heeft met de positie van de dominee. De dominee heeft in de kerkdienst namelijk een moeilijke positie. Aan de ene kant is hij lid van de gemeente. Hij is verbonden aan de andere leden. Daar hoort bij dat ook hij zijn aanvechting in het geloof kent. Aan de andere kant moet hij de woorden van God doorgeven. Daarom voelt de dominee zich ook vaak min of meer **tegenover** de gemeente staan. Aan de kant van God. Die positie brengt z'n eigen moeilijkheden mee. Aan de ene kant weet hij van de weerstanden, de aanvechtingen, de strijd van het geloof. Aan de andere kant voelt hij zich vaak gedrongen om het mooie uitzicht van het heil te laten zien. Hij wil de overwinning van Christus prediken. De gaven van God uitstallen. Het nieuwe leven laten zien. Nu komt het nogal eens voor, dat dominees zich vooral zien als vertegenwoordigers van God. Er ligt dan vaak nadruk op het **'tegenover'** de gemeente. De dominee wil zo graag aan de kant van God staan, dat hij vergeet dat het een hele strijd is om dat echt te beleven. Dat kan aan de preek wel eens iets geforceerds geven. Bijvoorbeeld in een preek over het gebed zei een dominee: 'Als je echt bij God hoort, dan kun je gewoon niet meer zonder bidden. Dan wordt het werkelijk: bidden zonder ophouden'. Dat was heel zuiver bedoeld. Maar van de kant van de gemeente wordt dat vaak heel anders beleefd. Er zijn zat mensen in de kerk, die soms dagenlang niet echt bewust

bidden. En het leven gaat gewoon verder. Als die zo'n uitspraak horen is de kans groot, dat ze zich op afstand gezet voelen. Je kunt denken: 'Nou, dan hoor ik zeker niet echt bij God'. Maar er is ook een beste kans dat zulke mensen er niet meer voor uit durven komen, dat ze zo gauw verslappen in het gebed. Dat betekent dat de vervreemding nog veel meer kansen krijgt. Een voorbeeld als dit is natuurlijk met vele te vermenigvuldigen. Het komt vooral ook vaak voor bij de prediking van de wet. Dan is de dominee zo vervuld van de boodschap van het nieuwe leven, dat hij de werkelijkheid wel eens uit het oog verliest. Het kan er dan op lijken, dat de dominee gemakkelijk over allerlei vragen en problemen heenpreekt. De werkelijkheid van de aanvechting schuift dan naar de achtergrond. En juist op dat punt voelt de hoorder zich dan niet serieus genomen. Aanvechtingen zijn een heel reëel probleem. Maar als de dominee daar geen of te weinig aandacht aan besteedt, kan de suggestie ontstaan, dat je geen aanvechting mag hebben. Sterker nog, de dominee kan soms de indruk wekken, dat hij zelf boven de aanvechtingen staat.

Ook in dit opzicht is het gesprek met de gemeente uiterst waardevol. Het leert de dominee precies te peilen waar moeiten en aanvechtingen liggen. Dat nodigt hem ook uit om zijn eigen aanvechtingen eerlijk onder ogen te zien. De preek die vervolgens na zo'n gesprek ontstaat zal aan diepte winnen. Want dan leer je het als dominee af om vlotte antwoorden klaar te hebben. Natuurlijk bedoel ik daarmee niet, dat je maar moet volstaan met het op tafel leggen van de vragen. Dat zou inderdaad een modieuze babbel opleveren. Bediening van het Woord vraagt om het doorgeven van Gods antwoord. Maar het formuleren daarvan wint aan kracht, scherpheid en diepte als dat gebeurt in een nauwkeurige afstemming op de vragen en aanvechtingen die in de gemeente leven.

Concrete vorm

Natuurlijk moet zo'n gesprek tussen dominee en gemeente in een concrete vorm gegoten worden. Ik denk, dat dat nooit massaal gebeuren kan. Met meer dan een man of 12 kun je al geen goed gesprek meer voeren. Daarom zal een dominee er wijs aan doen regelmatig een kleine groep gemeentelieden uit te nodigen om een aantal keren met hen door te spreken over de preektekst. De groep moet dan natuurlijk wel een beetje een afspiegeling van de gemeente zijn.

Natuurlijk kan de dominee dat niet elke week doen. Dat kost hem te veel tijd. Als hij het maar een aantal keren per jaar doet, levert dat hem al heel veel inzicht op in de gedachten en belevingswereld van de gemeente. Zo kan hij feeling ontwikkelen die voor de afstemming van de preek nodig is. Die feeling zal ook in de andere preken merkbaar zijn.

In Kampen hebben we inmiddels in de opleiding met zulke preekvoorbereidingsgroepen wat ervaring opgedaan. En de resultaten zijn zeer overtuigend. Er komt veel materiaal op tafel, dat de maker van de preek gebruiken kan. Het wordt er niet gemakkelijker van. Want het is natuurlijk het gemakkelijkst alleen te volstaan met het uitleggen van de betekenis van de tekst. Maar echte 'bediening' is dat nog niet. Bediening vraagt om afstemming. Het zou fijn zijn als onze dominees aanleiding, mogelijkheden en ruimte zagen om af en toe met een dergelijke groep te gaan werken.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

-Wat ik bedoel met het gesprek voor de preek is dus geen modieuze aantasting van het gezag van het Woord. Ik hoop dat met het bovenstaande duidelijk gemaakt te hebben. Er kan geen sprake van zijn, dat iedereen een stem in het kapittel moet hebben, als er een preek

gemaakt wordt. De preek is niet de output van een gemeentediscussie. God heeft Zijn evangelie aan de gemeente toevertrouwd. Wat Hij heeft te zeggen is voor ons heilzaam.

Maar dan moeten we ook benadrukken dat Hij het evangelie heeft toevertrouwd aan de gemeente. Dat betekent dat de prediking geen eenzame verantwoordelijkheid is van de dominee alleen. Er is een gezamenlijke verantwoordelijkheid ook als het gaat om de prediking. Op deze manier kan dat mijns inziens wel meer duidelijk worden. En uiteraard vraagt dat om een vervolg na de preek. Want het zou niet best zijn, als we na de zondag uitgepraat waren over de preek. Maar daarover hoop ik een andere keer nog eens te schrijven.

Extra nummers van De Reformatie.

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

1 ex	f	3,35
2 ex	f	6,00
3 ex	f	8,65
4 ex	f	10,60
5 ex	f	12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

EEN REGEL DIE VOORZICHTIG MAAKT

Jt. Janssen

meditatief

Zo vind ik dan deze regel: als ik het goede wens te doen is het kwade bij mij aanwezig; (Romeinen 7,21)

In ons, christenen, woont de Geest, maar in ons huist ook nog het verzet tegen God. Dáárom hebben wij moeite met geloven. Hoewel onze God betrouwbaar is en wij onze zekerheid vinden in zijn Woord, toch ervaren wij twijfels en aarzelingen (zie de overdenking in het voorgaande nummer).

Hetzelfde 'probleem' doet zich voor bij ons gehoorzamen. Wij willen van **harte** toegeven, dat de HE-RE recht heeft op gehoorzaamheid, wij aanvaarden zijn geboden als goed en zuiver. Evenwel zien wij geen kans die dan ook volledig in praktijk te brengen. Onze oude mens speelt ons danig parten.

De tekst voor deze overdenking is genomen uit een beroemd geworden gedeelte van de brief aan de Romeinen. Paulus schrijft daar in de ik-vorm. De vraag was en is wie hij met die 'ik' bedoelt. Vaak is beweerd, dat de apostel zichzelf beschrijft, zoals hij was vóór zijn bekering. En dus zou je wat hier staat moeten toepassen op mensen, die niet in de Here Christus geloven. Terecht is daartegenover verdedigd, dat hier niet de onbekeerde Paulus getekend wordt, maar de christen. Sterk argument is de wijze waarop het nieuwe leven wordt getekend: de wens om God te dienen is aanwezig, de wil om Hem te gehoorzamen en de daarmee gepaard gaande afkeer van de zonde. Zie bijvoorbeeld vs. 19: Want niet wat ik wens, het goede doe ik, maar wat ik niet wens, het kwade, dat doe ik. Duidelijk komt hierin naar voren het verlangen om Gods wil te volgen en -keerzijde van de-

ze **medaille**- de wil om te breken met wat God verboden heeft. In dat laatste zit iets van het haten en ontvluchten van de zonden, terwijl de positieve begeerte om te gehoorzamen de lust en liefde zijn om naar de wil van God in alle goede werken te leven. Kenmerkend voor de echte bekering, waardoor een mens diepgaand veranderd is (H.C., zondag 33). Een christen vindt in Rom. 7 zijn eigen leven beschreven. Hier wordt verwoord hoe wij worstelen, ervoor kiezen om het goede te doen en het vervolgens toch nalaten of verknoeien. Soms hoor je uitspraken over de zonde van de mens, die weggelopen lijken uit Rom. 7. Zoals **wanneer** iemand beweert, dat wij eigenlijk alleen maar zonde doen. Alles in ons leven zou verkeerd en bedorven zijn. Dergelijke uitlatingen hoeft een kind van God niet voor zijn rekening te nemen. Zo somber is het niet. Rom. 7 benadrukt de kracht van de zonde in ons, maar geeft ook het nieuwe aan: Gods kinderen hebben oog voor het goede, zien het als goed, wensen het daarom ook in praktijk te brengen. We brengen er niet al te veel van terecht, maar het verlangen naar en de bewuste keuze voor gehoorzaamheid zijn er. En dat is het tegenovergestelde van zonde!

In ons brandt het heilige vuur van de Geest. De Geest van de wedergeboorte. Diep in een christenmens leeft daarom de nieuwe wil en de bereidheid om van **harte** te buigen voor God. Daarover verheugt onze God zich. Het is dan ook zijn eigen werk. En ons zet Hij door zijn Geest aan tot een ijver, waar zelfs het woord 'jagen' bij past. We weten heus, dat we nog niet volmaakt zijn, maar we jagen

waar (vgl. **Rom. 7,13**). Een woord van dezelfde Paulus, die in Rom. 7 over de sterke invloed van de zonde in zijn leven schrijft! Wie slechts spreekt over de zonde in zijn leven, doet tekort aan het vernieuwende werk van de Here! De Geest bewerkt nieuwe gehoorzaamheid in ons.

Wie anderzijds zijn ogen sluit voor de bedreiging van de zonde in zijn leven, vervalt in een ongeoorloofd optimisme en loopt gevaar daardoor van God te vervreemden. Als je het gevoel hebt dat je sterk staat, hoef je immers geen hulp!

Het kwaad is dichtbij. Het is bij mij aanwezig, zegt de apostel. Je zou er gemakkelijk aan gewend kunnen raken, maar dat gaat ten koste van je berouw en je verdriet. Zonde in je is iets waaraan je juist niet mag wennen, maar waarmee je wel moet rekenen.

Van de Catechismus-preekkennen wij onze drie doodsvijanden: de duivel, de wereld en ons eigen vlees – ons eigen oude ik (H.C., zondag 52). Je moet daarbij dus bedenken dat de derde de gevaarlijkste is. De duivel kan iets bewerkstelligen bij ons, de wereld kan invloed krijgen, omdat wij zelf zo zwak zijn. Ons leven is geen leven van alleen maar zonde. God-dank nee! De Heilige Geest brengt echte bekering tot stand. Maar in ons leven speelt wel de zonde altijd een rol. Het goede in ons bestaan, waar de Here oprecht blij mee is, is nooit gaaf. Want we zijn wel verlost van de tirannie en slavernij van de zonde, maar niet helemaal van het vlees en het lichaam der zonde (Dordtse Leerregels V,1). Als we de regel van Rom. 7 onthouden, zal dat ons voorzichtig maken. En dus leren bidden (vgl. Efez. 6,10 vv.).

AANDACHT VOOR DE PERSOON EN HET OPTREDEN VAN DE PREDIKANT 2

De mens teveel centraal?

In het eerste artikel hebben we laten zien, dat er in het vernieuwde programma van de Theologische Universiteit aandacht wordt besteed aan de persoon en het functioneren van de (a.s.) predikant. We hebben ook besproken waaróm dit een onderdeel van het studieprogramma is geworden.

Bij nader doordenken kunnen vragen opkomen als: is deze aandacht niet wat overdreven? Wordt het allemaal niet wat subjectief? Gaat men in Kampen op de socio-toer? Ook kan een nog fundamentele vraag gesteld worden: is deze aandacht wel terecht? Komt de mens zo niet centraal te staan? We verwachten het toch niet van mensen! Het Woord moet het doen en de Geest moet het doen.

1. Het gezag van het Woord

Ja, het laatstgenoemde is volledig juist: God moet het doen en zijn Woord moet het doen.

Stel, een bepaalde predikant is als persoon wat saai en kleurloos. Zijn preken zijn inhoudelijk niet zo boeiend en zijn presentatie is niet bepaald sprankelend en stimulerend. Maar... hij brengt wel het Woord. Welnu, dan heb je als gemeente toch te luisteren. Dat staat voorop. En als er wat kritiek is, is het goed om dit de gemeenteleden voor te houden. Want Gods Woord wordt gebracht en voor het gezag van dat Woord moet je buigen.

In de praktijk blijkt echter dat het wel eens moeilijk is, om hier bij veel jongeren en bij een deel van

de volwassenen mee aan te komen. Veel gemeenteleden zijn momenteel behoorlijk kritisch. Gelukkig is het wel zo dat de meesten van hen graag naar de kerk gaan. Maar juist daarom vinden zij dat er een goed 'product' geleverd moet worden. En wanneer zij van mening zijn dat dit niet het geval is, haken zij soms snel af. In veel plaatsen (met name in steden) neemt daardoor het 'kerktoerisme' toe: regelmatig wordt de eigen predikant ontlopen en wordt de kerkdienst in een ander kerkgebouw bijgewoond. Ook zien wij dat studerende jongeren in de weekends soms minder vaak naar huis gaan, want: 'Die dominee in de gemeente van m'n ouders ook..., terwijl we hier fijne kerkdiensten hebben.' Of juist andersom: 'We gaan in het weekend naar de ouders van mijn verloofde, want ze hebben daar een fantastische dominee en we hebben altijd heel veel aan de diensten, waarin hij voorgaat.'

Nu zou onze reactie zich kunnen beperken tot: 'Dát is nu de tijd-geest! Daar kun en mag je je niet bij aanpassen, want dit is het begin van het einde.'

En inderdaad, dit verschijnsel past in onze tijd. In onze huidige cul-

tuur zijn velen sterk *consumptief* en *ik-gericht*. Blijkbaar ontkomen wij als gereformeerden niet aan de invloed van de cultuur, waarin wij leven. Kerktoerisme vindt mee zijn oorzaak in een wat consumptieve en individualistische instelling. Daarom lijkt extra aandacht hiervoor binnen de kerkgemeenschap geen overbodige luxe en is het te hopen dat er op dit punt wat gaat veranderen.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Het verschijnsel doet zich onder-tussen wel voor en het is niet verstandig om het te negeren of er alleen maar tegenaan te preken. Er zit namelijk een andere kant aan dit probleem: het gezag van het Woord is wel de beslissende, maar niet de enige factor in de verhouding ambtsdrager-gemeenteleden.

Op dit feit gaan we nu verder in.

2. Het formele gezag van de ambtsdrager

Vooraf dit: wij zeggen opzettelijk: 'ambtsdrager' en niet: 'ambt'. Je kunt natuurlijk wel spreken van 'het-ambt-op-zich'. En je kunt dit ambt in abstracto beschrijven, er regels voor ontwerpen, enzovoort. Maar het ambt functioneert pas echt, als het wordt 'bekleed' door een concrete ambtsdrager. En daarvoor wordt aan de Theologische Universiteit opgeleid: voor het functioneren in het ambt van predikant.

Een predikant staat in dienst van Christus. Hij is een gave van Christus aan de gemeente. Hij moet het Woord van God brengen en de gemeente leiden en verzorgen zoals

Jezus Christus dat wil.

Centraal in zijn werk staat het spreken van het Woord, het spreken overeenkomstig het Woord en het handelen naar Gods woord.

En het is in **dít** verband dat wij de stellingen zijn tegengekomen, die wij in het vorige artikel noemden: 'Het gezag van het ambt is het gezag van het Woord' en 'Het gezag van een ambtsdrager is niet groter dan het gezag van het Woord dat hij spreekt'.

Hierin zit, zoals wij gezien hebben, veel waars. Het is naar onze overtuiging zelfs **een centraal gegeven**: God moet het doen en het Woord moet het doen. Zo bezien is de predikant maar middel, medium, **intermediair**.

En toch kunnen wij de genoemde stellingen niet zonder meer onderschrijven. Want in de relatie predikant-gemeente speelt meer mee dan het gezag van het Woord.

Want al is de predikant 'maar' intermediair ten opzichte van de gemeenteleden, hij **is** het wel! Hij is er zelfs officieel voor aangesteld om het te zijn. Als ambtsdrager heeft hij ook een zeker **formeel gezag** ontvangen. Daarmee bedoelen wij, dat de ambtsdrager **de bevoegdheid**, het **legitieme recht** heeft, bepaalde beslissingen te nemen en de levensomstandigheden van de gemeenteleden in zeker opzicht te beïnvloeden.

Zo moet de kerkeraad over heel wat zaken beslissen, waarover de individuele gemeenteleden niet hebben te beslissen, maar die hen wel raken.

En een ouderling heeft het recht en de plicht een huisbezoek af te spreken en zo nodig tijdens dat bezoek de gezinsleden op grond van Gods Woord te vermanen.

Op zichzelf genomen hebben zijn woorden geen 'meerwaarde' ten opzichte van de vermanende woorden, die een gewoon gemeentelid op grond van Gods Woord tegen een vriend in de gemeente spreekt. Want ook dan heeft deze vriend naar de goede woorden van zijn

vriend en mede-gemeentelid te luisteren.

Maar toch is de situatie, waarin een gemeentelid op grond van Gods Woord een mede-gemeentelid vermaant, niet identiek aan de situatie waarin het vermaan komt van de ambtsdrager. Want de ambtsdrager heeft het **recht** en de plicht, via het huisbezoek binnen te komen in de privé-sfeer van het gezin. Hij heeft ook het recht om zo nodig heel persoonlijke vragen te stellen. Want de ambtsdrager is **verantwoordelijk** voor het gemeentelid. En voor het gemeentelid houdt dit in, dat hij hem moet ontvangen als een **gezondene**, ook al had hij eigenlijk liever een andere predikant of ouderling op bezoek gehad. Het gemeentelid moet de woorden van de ambtsdrager dan ook echt aanhoren en bewust op zich in laten werken, want in de Bijbel worden de gemeenteleden opgeroepen naar hun voorgangers te luisteren en hen te **gehoorzaam**. Er is sprake van een zekere gezagsrelatie. Want de ambtsdragers komen namens Christus, de Koning van de kerk.

Het formele gezag van de ambtsdrager heeft dus zijn correlaat in het luisteren, zich schikken en het gehoorzamen van de gemeenteleden, waarbij wij het hier uiteraard niet hebben over allerlei privé-opvattingen van de bewuste ambtsdrager.

Wij hebben nu twee zaken gezien:

1. **Gods Woord heeft gezag**, en daarnaar moet je luisteren, ook als dit Woord wat minder goed bediend wordt;
2. De ambtsdrager heeft formeel gezag, en dus moet je je voor hem openstellen, naar hem luisteren en zijn leiding accepteren, ook al had je hem nooit als vriend uitgekozen.

Moet de conclusie nu zijn: dus doen zijn persoon en zijn optreden er uiteindelijk niet zoveel toe? Nee, want naast het formele gezag onderscheiden we nog het **persoonlijk gezag**.

3. Het persoonlijk gezag van de ambtsdrager

Iemand kan voor anderen 'gezaghebbend' zijn om bijvoorbeeld zijn grote **deskundigheid**, zijn **persoonlijke kwaliteiten** of zijn **geestelijk overwicht**. Die anderen luisteren dan naar hem, aanvaarden zijn woorden en nemen zijn opvattingen over. Hij heeft het voor hen letterlijk 'voor het zeggen'.

Dit persoonlijk gezag kan iemand voor anderen bezitten, terwijl hij geen speciale positie bekleedt en dus helemaal geen formeel gezag over hen heeft. Wij formuleren dat wel zo: hij heeft wel grote **invloed** en is voor anderen een **autoriteit**, maar heeft geen formele 'machtspositie'.

In de praktijk zullen formeel gezag en persoonlijk gezag echter vaak **samengaan**. Ook bij ambtsdragers. Gelukkig wel. Zo iemand heeft het dan niet alleen 'voor-het-zeggen', hij heeft de ander ook **iets** te zeggen.

Helaas is het in onze huidige cultuur echter over het algemeen zo, dat je als leidinggevende niet zonder meer kunt steunen op je formele gezag, omdat je in feite afhankelijk bent van je persoonlijk gezag. Heb je dat laatste niet of niet meer, dan zeggen degenen die onder je staan het vertrouwen in je op en ben je in feite je hele gezag kwijt. Want gezag is voor het besef van de moderne mens **erkende macht**; erkend namelijk door hen die onder het gezag staan. Erkennen zij het niet meer, dan is de gezagsdrager het kwijt.

Een gezagsdrager/leidinggevende moet zich in onze cultuur dus altijd weer **waarmaken** ten opzichte van hen die onder hem staan. Zoals bekend voor veel leidinggevendens één van de oorzaken van stress en problemen.

Werkt dat nu precies zo bij de ambtsdragers in de kerk?

Allereerst moet worden vastgesteld, dat uit de Bijbel op meerdere plaatsen duidelijk blijkt dat per-

soonlijk gezag voor een ambtsdrager belangrijk is. Denk maar aan de eisen die gesteld worden aan een ambtsdrager: hij moet matig zijn, vriendelijk, hij moet zijn eigen gezin goed besturen, enzo-voort.

Persoonlijk gezag heeft namelijk te maken met de zogenaamde **voorbeeldfunctie** die een ambtsdrager moet vervullen. Hij moet in zeker opzicht zelfs een **identificatiefiguur** kunnen zijn voor de gemeenteleden, die mee door zijn voorbeeld gevormd moeten kunnen worden.

Daarom heeft een goede ambtsdrager bepaalde **gaven**, of anders gezegd bepaalde **persoonlijke kwaliteiten** op bv. het gebied van communicatieve vaardigheden, kennis van Gods Woord, spreken en leiding geven. Maar ook als **mens** en als **christen** moet hij een voorbeeld kunnen zijn voor de gemeenteleden. En daarbij moet hij vooral laten zien, wat **echt geloof** is en wat concreet leven-met-Christus inhoudt.

Met andere woorden: **formeel gezag is niet genoeg**. Het moet samengaan met persoonlijk gezag. En iemand moet geen ambtsdrager worden, als vooraf al te verwachten is dat hij in de gemeente geen enkel persoonlijk gezag zal weten te verwerven.

Maar stel nu eens dat iemand tot ambtsdrager is benoemd, terwijl op een zeker moment blijkt dat hij op bepaalde punten toch onvoldoende persoonlijk gezag heeft. Moeten de gemeenteleden dan maar afwachten of het hem lukt zich waar te maken? Werkt het in de kerk net zo als in onze cultuur als geheel? Nee, in zo'n geval moeten de gemeenteleden hem toch aanvaarden, de goede woorden die hij spreekt accepteren en met zijn zwakheden en gebreken geduld hebben (**Heidelbergsche Catechismus**, vr./antw.104).

Hiermee is echter niet alles gezegd.

Want de regels die in antwoord 104 worden genoemd, gelden voor hen die **onder** het gezag staan. **Zij** worden aangesproken en het is **hún** verantwoordelijkheid zich hieraan te houden.

En dus moet de gezagsdrager **zélf** zich er maar niet al te snel op gaan beroepen.

Toch gebeurt dat wel eens.

Iemand die niet al te goed functioneert en regelmatig **kritiek krijgt**, beroept zich dan op zijn formele gezag en op het gezag van het Woord. En daarmee zet hij de gemeenteleden onder **druk**. Maar hij laat tevens het werken aan zijn prestaties aan zijn persoon maar achterwege. Vanuit de redenering:

- het Woord moet het doen;
- de Geest moet het doen;
- en ik mag toch acceptatie en gehoorzaamheid vragen...

Met daarachter de onuitgesproken gedachte: **en dus ben ik geëxcu-seerd**.

Iemand die niet al te goed functioneert, hoeft niet direct te wanhopen en moet zich niet blind staren op zijn gebreken en tekortkomingen: Hij mag erom bidden dat het Woord en de Heilige Geest toch zullen werken.

Hij mag ook aan God vragen of zijn gemeenteleden hem ondanks zijn gebreken toch zullen aanvaarden en hij mag troost putten uit de

gedachte, dat God dat van de gemeenteleden vraagt.

Hij mag ook kracht zoeken in het feit, dat God zwakke mensen als hij wil gebruiken.

Maar vervolgens zal hij aan zichzelf en aan zijn vaardigheden moeten **werken**. Dat is zijn verantwoordelijkheid!

Daarom wordt momenteel in de opleiding al bij voorbaat enige aandacht besteed aan de persoon en het optreden van de predikant.

Want wie het duidelijk niet in zich heeft, moet geen predikant worden. En wie wel predikant wordt, kan door een goede grondhouding een juiste wijze van optreden het de gemeente gemakkelijk maken, zijn woorden en leiding blijmoedig te aanvaarden.

Daarmee is hij dan een bruikbaar instrument geworden voor de Koning van de kerk.

ZOJUIST VERSCHENEN

VUUR & VLAM

Aspecten van het vrijgemaakt-gereformeerde leven 1944-1969 • redactie R. Kuiper en W. Bouwman • Jonge, gereformeerde historici schetsen aan de hand van brieven en documenten een beeld van deze bewogen periode
280 pagina's • f39,90

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN
Valkenburgerstraat 106 • 1011 NA
Amsterdam • 020-623 66 12

NU BIJ DE BOEKHANDEL

Als we bidden, spreken we iemand aan: God. Bidden is altijd geadresseerd. Anders verandert het bidden in een soort samenspraakje met jezelf. Een tot jezelf inkeren. Maar dat is geen bidden meer. Dus: bidden is je richten tot de Here. Alleen, nu beginnen de problemen pas. Want Wie is God? En nu bedoel ik dus niet een dogmatische vraag te stellen. Nee, het is heel concreet: Wie heb je voor je, als je bidt? Daar zit nog een andere vraag aan vast: mag je je een voorstelling maken van God, als je bidt? Je kunt toch niet in het luchtledige bidden? Je bidt tot iemand, een Persoon.

De vraag niet te beperkt zien

Als we over deze vragen nadenken, krijgen we vanzelf te maken met het gegeven dat onze God een drieënig God is: Vader, Zoon en Heilige Geest. God bestaat in 3 Personen. En in de 2e Persoon, de Zoon, is God ons het meest nabij gekomen. Want God de Zoon werd mens. En Hij is nog steeds mens, ook nu Hij naar de hemel is gegaan. We mogen dus in elk geval, als we over Hem denken, het beeld van een mens voor ons zien. En **Hem mogen** we ook aanroepen. Dat is zelfs noodzakelijk: Al wie de naam van de Here aanroept, zal behouden worden! En dan gaat het over de Here Jezus! De uitdrukking 'de naam van de Here Jezus aanroepen' komt vaker voor in het Nieuwe Testament. Ook Stefanus richt zich rechtstreeks tot Hem: Here Jezus, ontvang mijn geest; Here, reken hun deze zonde niet toe (Hand.

7). En wanneer de gemeente haar verlangen naar Christus' wederkomst onder woorden brengt, doet ze dat met de roep: Maranatha, kom Here Jezus. Dat is de roep tot Hem die we eens zullen zien, op de wolken van de hemel. Wat wil ik hiermee zeggen? Dit, dat we bij onze vraagstelling ook te kort door de bocht kunnen gaan. Dat gebeurt als we bij het bidden tot God alleen aan de Vader denken. Maar niemand komt tot de Vader dan door Christus! En Hem kennen we. We mogen Hem ook best vaker aanspreken in ons bidden. Hem danken voor het offer dat Hij bracht voor ons. Hem zeggen dat we Hem als Heer van ons leven erkennen en gehoorzamen. En Jezus zelf zegt in Joh. 14: Indien gij Mij iets vraagt in mijn naam, Ik zal het doen. Ook de aanbidding van Christus mag een plaats hebben. In het zingen en in het bidden roepen we

W wandelen met God

de drieënige God aan, in de náám van Jezus Christus

Ook de Vader is een Persoon

Maar nu over God de Vader. Want de meeste gebeden zullen zich (in Jezus' naam) tot Hem richten. Mogen we ons een voorstelling van Hem maken? Laat ik eerst zeggen dat bidden in elk geval geen praten in een lege ruimte is. Bidden veronderstelt de aanwezigheid van God. En ook het geloof dát Hij aanwezig is en je hoort. Maar dan nog! Hoe vul je dat in? Het is moeilijk te bidden zonder dat je je heel concreet tot God richt, zonder je Hem voor te stellen. En het is mij te simpel, als iemand antwoordt: ja maar, Hij is toch onze Vader? Dat is wel waar, maar wat doe je daar in de praktijk mee? We willen iets zien van God. Jezus zei: Zalig de reinen van hart, want zij zullen God zien. En in Openb. 22 : 4 wordt ons als toekomstbeeld voor ogen geschilderd dat wij Gods aangezicht zullen zien. Nu valt daar veel over te zeggen. O.a. dit dat we ook bij dit 'zien' straks afhankelijk blijven van Gods openbaring. Maar: inderdaad, de omgang met God wordt straks nog veel intiemer, veel directer. Het verlangen daarnaar mag er zijn, net als bij Mozes: Laat me toch Uw heerlijkheid zien (Ex. 33 : 18). Dat komt straks. Tegelijk is het opvallend dat de Bijbel ons leert hoe de Here ook nu herkenbaar aanwezig is in de hemel. Ook Persoonlijk herkenbaar. Ik denk aan het visoen van Daniël in Dan. 7. Daniël ziet een troon en op die troon gaat iemand zitten. Daniël beschrijft Hem als: een Oude van dagen. Zijn kleed is wit als sneeuw en zijn hoofdhaar blank als

wol. Ik leer daar uit: zodra God zichtbaar verschijnt aan een mens, past Hij Zich in zijn verschijningsvorm aan ons voorstellingsvermogen aan. Je zou kunnen zeggen: God is van zichzelf onzichtbaar (1 Tim. 6 : 16) maar Hij maakt Zichzelf openbaar, zichtbaar, als Hij mensen wil ontmoeten. Ik denk dat we daar voor onze vraag winst mee kunnen doen. Natuurlijk zullen we beseffen, juist in ons bidden, dat God ontzagwekkend groot en heilig is. Dat brengt ons tot diepe eerbied, als we tot Hem naderen. Maar toch is Hij niet onbereikbaar, ongenaakbaar. We kunnen Hem aanspreken. We mogen ons daarbij ook een voorstelling maken: de Oude van dagen op de troon. Dat zal ons gebed ten goede kunnen komen.

Deze God houdt van ons

Het zal goed zijn bij dit beeld steeds te bedenken dat deze God onze Vader is. Dat wil zeggen: Hij houdt ongelooflijk veel van ons. Bij Hem kunnen we altijd terecht. Hij is steeds in ons geïnteresseerd. Je hoeft Hem ook niet op je hand te krijgen door allerlei trucjes, bijvoorbeeld heel lang bidden, of heel mooi. Hij is al op je hand. Hij heeft allang liefdevol zijn Vaderarmen om je heen geslagen. Dus als je bidt, kom je thuis bij Vader en mag je weten: Hij luistert graag naar me.

Niet even aanwippen bij de troon

Nog één ding. Als we ons God voorstellen als de Oude van dagen, lopen we het gevaar onze fantasie te veel te laten werken. We mogen dan niet aan Hem denken als een goedge suikeroom die aan al onze wensen en verlangens moet voldoen. We zullen ons wel steeds realiseren bij Wie we in ons gebed op bezoek gaan! Die Oude van dagen zit wel op de troon! En die troon bestaat uit vuurvlammen en de raderen daarvan uit laaiend vuur en miljoenen engelen dienen Hem. Bij

Hem loop je niet zomaar even binnen. Dat vraagt grote eerbied en zorgvuldigheid. Dat mag wel hardop gezegd worden. Want bidden is soms routinewerk, éven bidden, stil éven, even aanwippen bij de troon van God, maar niet lang, want we hebben het druk! Maar zo gaat het niet. Want onze Vader woont wel in de hémel, het heilige der heiligen. Vertrouwelijkheid en eerbied slui-

ten elkaar dus niet uit. We mogen God zien zoals Daniël Hem zag, we mogen Hem Vader noemen, lieve Vader. Maar we zullen tegelijk in diepe eerbied naderen, omdat deze Vader de heilige en almachtige God is. Als je Hem zo Persoonlijk kent, kun je Hem eerbiedig aanspreken op al Zijn beloften. Als je zo klopt op de deur van de hemel, zal Vader altijd open doen!

REEDS 140 JAAR

donatus VERZEKERT VERTROUWD

DONATUS,

- is bij uitstek specialist in het verzekeren van kerkelijke eigendommen
- verricht gratis inspecties en taxaties door eigen, speciaal opgeleide bouwkundig experts
- is een non-profit maatschappij. De winst wordt aan de leden/verzekerden uitgekeerd in de vorm van premie-restitutie. (Over de afgelopen 10 jaar gemiddeld 50%!)
- kent op maat gesneden polisvoorwaarden, zoals een extra-kostendekking indien na een schade het gebouw niet meer voor kerkelijke diensten kan worden gebruikt en naar elders moet worden uitgeweken.

Onderlinge Verzekering Maatschappij Donatus u.a.

Postbus 5055
5201 GB 's-Hertogenbosch

Telefoon 073 - 122166
Telefax 073 - 890365

Vraag vrijblijvend om een offerte of gesprek, ook als u nog elders verzekerd bent. Het verplicht u tot niets.

VRIJGEMAAKT IN HET SPOOR VAN DE GEEST

Schooldag 1994

M. te Velde

K kerkgeschiedenis

Gods verbondsbeloften. Gods beloften komen naar ieder verbondskind in alle ernst toe. Dat betekent een krachtig **appèl**: Zoek je zaligheid bij de **HERE**! Hoe het dan zit met uitverkoren en niet-uitverkoren dopelingen, dat moet je maar aan de **HERE** overlaten.

De mannen van de jaren dertig kwamen ook op voor de grote betekenis van de kerk. De kerk is niet maar een smal instituutje voor je persoonlijke zaligheid. De kerk is vanwege het machtige Wóórd dat er verkondigd wordt, een krachtcentrale voor alle terreinen van het leven.

Zij kwamen op tegen een veralgemenisering en vervlakking van het gereformeerd zijn, tegen 'de dood in de pot', tegen een makkelijk samenwerken met mensen van allerlei slag onder het motto 'dat is het terrein van de algemene genade'. Zo trok Gods Geest in de jaren dertig een spoor van vernieuwend **leven** in onze gereformeerde **mensen**-geschiedenis. Velen voelden het als een nieuwe lente. Je kon weer **pré**-ken, diep, radicaal, existentieel preken. Je kon weer gelóven en je zag je taak in de wereld weer. Dat **dééd** de Geest van het leven!

Daar waren zeker wel zwakheden in. Er waren in de publicaties van toen voorstellingen en uitdrukkingen die we vandaag ongelukkig of onjuist vinden. En het optreden van de broeders was ook niet altijd wijs en lieflijk. Hier was ook niet het **enige** leven in de Gereformeerde Kerken. Laten we niet doen, alsof Gods Geest de gemeenten niet óók door het werk van bijv. **kuyperiaan**-se dominees gebouwd en gezegend heeft.

Maar in de 'reformatische beweging' van de jaren dertig lag wel

Vrijgemaakt in het spoor van de Geest. Mag je dat eigenlijk wel zo zeggen? Is dat niet een te hoge toon? Mag je de Vrijmaking van 1944, dat stuk menselijke kerkstrijd van toen, zo maar verbinden met God de Heilige Geest, de Eeuwige, die aan geen tijd of plaats gebonden is?

Veel mensen hebben daar moeite mee. Men zegt tegenwoordig graag: er waren in 1944 alleen maar verliezers. De synodalen waren verliezers. Zij hebben veel fout gedaan. Maar de vrijgemaakten waren net zo goed verliezers. Want zij hebben de kerk ook niet voor een scheuring weten te bewaren.

Bij zo'n manier van spreken wil men de dingen dus niet meer reformatie of deformatie noemen, trouw of ontrouw, niet aanwijzen wat uit God is en wat uit de mensen. Dat is veel te **zwart/wit**, zegt men. Je moet de dingen genuanceerd zien. En je moet ieder in zijn waarde laten. Ieder had in 1944 z'n eigen gelijk en z'n eigen ongelijk.

In het kerkgeschiedenis-onderwijs aan onze universiteit gaan we anders te werk. We laten de dingen niet in het midden. We houden de feiten in het licht van Gods Woord. En dan proberen we een geestelijke beoordeling te geven, of iets een goede of een verkeerde weg is geweest.

Niet, dat we **zwart/wit** met de dingen bezig zijn. Niet alles bijvoorbeeld wat 'synodaal' is, is fout en alles wat 'bezuwaard' of 'vrijgemaakt' is, is goed. Maar we zoeken wél naar het spoor van Gods Geest in dat alles.

Zo willen we samen kijken naar de Vrijmaking aan de hand van de vraag: wáár was in die kerkstrijd rond 1944 het spoor van de Geest? Op drie punten wil ik graag dat spoor van de Geest aanwijzen. Hij is hier te zien als

- de Geest van **leven**
- de Geest van **vrijheid**
- de Geest van **gehoorzaamheid**

Leven

De Heilige Geest is de Geest van leven. Zulk leven werd zichtbaar in de jaren dertig, in het werk van professoren als Schilder en Greijdanus in Kampen, bij een aantal predikanten, zoals S.G. de Graaf, D. van Dijk, B. Holwerda en M.B. van 't Veer, en ook in de toespraken en artikelen en boeken van een bekende schoolmeester: A. Janse uit het Zeeuwse Biggekerke.

Waar stónden deze mannen voor? Voor vernieuwing van de kerk.

Voor 'reformatie' op basis van nieuwe studie en verwerking van de Heilige Schrift. In gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis. En in positieve **en** kritische aansluiting bij de gereformeerde traditie.

Ze kwamen bijvoorbeeld **op** voor een levendig, bijbels spreken over

een prachtig stuk leven, nieuwe bloei, vaart en perspectief. Het is erg, dat mannen als de Amsterdamse professoren Kuiper en Hepp hier juist groot gevaar voor de kerken zagen. Geen spoor van leven, vonden ze, maar een dwaling die moest worden uitgeroeid.

Vrijheid

In de donkere oorlogsjaren hebben toen de synodes met grote hardnekkigheid de kerken gedwongen op het smalspoor van ja-zeggen tegen veronderstelde wedergeboorte. Een miniem puntje lijkt dat. Maar in de kerkgeschiedenis gaat het vaker zo, dat in één puntje zich véél uitkristalliseert. De vraag was: neemt God bij de doop ieder gedoopt kind werkelijk tot zijn kind aan? Of zijn de beloften van het verbond alleen voor de uitverkorenen? Is ieder **verbondskind** **echt** in het verbond? Of kan een kind op twee manieren in het verbond zijn: **echt** en alleen 'uitwendig'?

Die kwestie had grote betekenis voor heel het geestelijk leven. Hoe praat je met elkaar over de **HERE**? Mag je zeker weten, dat Hij wat Hem betreft echt je God wil zijn? Geeft Hij zich werkelijk 100 % aan ons? Of moet je dat maar afwachten? Dat waren centrale vragen voor de preken en de catechisaties en voor het werk in de gemeente bij een wieg en aan een graf, en alles wat daar tussen ligt.

Toen heeft de synode van 1942 gezegd: 'je moet veronderstellen dat de gedoopte kinderen wedergeboren zijn'. Dat was op zichzelf desnoods nog wel aanvaardbaar. Maar de synode voegde er een Toelichting aan toe, waarin de wedergeboorte-uitspraak helemaal **kuiperiaans** werd uitgelegd. En toen werden de kerken daar strikt aan gebonden. Als een kandidaat predikant wilde worden, dan moest hij er speciaal instemming mee betuigen. Zo zette de synode het mes in de tafel.

De volgende synode, die van Utrecht 1943-1945 heeft dat telkens

bevestigd. Van allerlei kant heeft men om een compromis, een tussen-oplossing gevraagd. Tevergeefs. De synode maakte de **fuk** steeds nauwer.

Zo werd een stuk gezonde **prediking** en catechese en pastoraat in de kerken vogelvrij verklaard. Zou een dominee preken zoals bijv. ds. **Douwe** van Dijk in Groningen deed of ds. **M.B.** van 't Veer in Amsterdam, dan zou elk gemeentelid hen kunnen aanklagen. Daar waren al een paar voorbeelden van. En dan hingen ze. En een afgestudeerde kandidaat kwam sowiesoé de pastorie niet meer in.

Was dat synode-beleid in het spoor van de Geest? Nee, dat was een óntsporing. Hier werd aan méér gebonden dan wat uit de Heilige Schrift waar te maken is. Een boven-schriftuurlijke binding noemen we dat. De kerk binden aan theologische constructies, en dan ook nog aan omstréden constructies. Dat pást niet bij de Geest van de vrijheid.

Ik zeg niet, dat in de jaren 1942-1945 aan ónze kant alles goed gedaan en gezegd is. De standpunten en formuleringen van de bezwaarden waren ook niet altijd zuiver en overtuigend. Maar als het er op aankomt, dan gingen zij in het spoor van de Geest.

Toen ze vasthielden aan hun geloof, dat God bij elke doop van **har**te en gemeend aan onze **kinderen** zijn beloften geeft, gingen ze in het spoor van de Geest. Toen ze opkwamen voor katholieke ruimte in de kerk, was dat het spoor van de Geest. Als er eenheid is in geloof en in belijdenis, dan **mág** er in de kerk van Christus ruimte zijn voor verschil in **uitwerking** en formulering. Want de Geest van God laat zich niet opsluiten in een **dogma**tisch denksysteem van mensen. Hij is de Geest van de vrijheid!

Gehoorzaamheid

De synode van 1944 probeerde de binding aan de veronderstelde wedergeboorte dóór te zetten met be-

hulp van een 'synodaal' kerkrecht. Dat raakte vooral het bekende artikel 31 KO. Besluiten van de meerdere vergaderingen, van een synode dus ook, zijn bindend. Dat hebben we met elkaar afgesproken. Maar die binding is niet absoluut. Er is een 'tenzij'. Aan de besluiten van een synode ben je niet gebonden, als je aantoonst dat ze in strijd zijn met de Bijbel. Of met de kerkorde. Dan **mág** je ze zelfs niet houden. Je mag toch niets anders doen en zeggen dan de Here wil?

De synodes van 1942 en van 1943-1945 hebben toen gezegd: je mag best bezwaar hebben. Maar je moet je intussen wél absoluut houden aan wat de synode heeft besloten. Daar **krijg** je geen vrijstelling van. En anders ga je er maar uit.

Dat was niet het spoor van de Geest. Want dit is nu juist het **bij**zondere van het gereformeerde kerkverband. Daar heeft een synode nooit het laatste woord. En ook een kerkeraad niet. Maar daar is altijd **dít** de vraag: is iets in overeenstemming met de Heilige Schrift? Dát is de laatste **gezags**-instantie in de kerk.

Toen kwamen de bezwaarden voor een geweldig moeilijke beslissing te staan. Velen zijn er voor teruggeschrokken. Ze hebben het hoofd gebogen voor de synode. Maar er waren ook anderen. Die maakten zich vrij van de verkeerde **synode**-besluiten. Ze zeiden uitdrukkelijk: in **dé**ze weg gaan we niet verder mee. We kunnen niet – ook niet tijdelijk – accepteren dat een verkeerd besluit recht van bestaan zou hebben in de kerk.

Daarin trok de Geest een spoor van gehoorzaamheid door de kerken.

Vrijmaking was een door Gods Geest gewerkte gehoorzaamheid, de hals buigen onder het juk van Christus. God méér gehoorzaam zijn dan mensen, daar ging het uiteindelijk om. Heel gewoon en heel direct. Kleinschalige **gehoorzaam**heid op je eigen plek.

Die gehoorzaamheid was niet zonder zonden en gebreken. Er was bij de bezwaarde en 'vrijgemaakte'

mensen niet altijd de goede toon en de goede geest. Ze sloegen wel eens dóór in hun verzet tegen de synode. Er was soms onheilig vuur en scherpstijperij, er waren lastpakken en querulanten.

Mensenwerk en werk van Gods Geest vallen nooit naadloos samen, ook in **1944** niet. Daar zit altijd een bepaalde 'speling' tussen. Maar de essentie van de Vrijmaking was gehoorzaamheid in het spoor van de Geest.

Van gisteren naar morgen

We kijken na vijftig jaar terug naar de Vrijmaking. We willen het goede goed en het kwade kwaad noemen. Dan is het nodig om rond '**1944**' ook te weten van droefheid, schaamte en schuld.

Droefheid, dat het in de kerken tot een scheuring kwam. Wat een energie is er heengegaan met alle **kerk**-strijd. Wat een afbreuk aan de werfkracht van de kerk. Wat triest, dat we kerkelijk gescheiden zijn geraakt van vele duizenden broeders en zusters met wie we juist samen moesten en wilden optrekken. Schaamte mag er ook wel zijn, dat zoiets heeft kunnen gebeuren in **ón**-ze Gereformeerde Kerken! Dat je in allerlei opzichten zo dicht bij elkaar stond en elkaar toch niet kon bereiken en overtuigen en de eenheid bewaren.

Schuld ook. Wij dragen méé een stuk schuld aan wat er in **1944** gebeurde. Geen beslissende, maar wel aanleidende schuld. Het waren ook ónze kerken, waarin verstarving en conservatisme waren gaan heersen, waarin traditionele leringen hoge papieren hadden, en waarin een regenteske synode-cultuur ontstond.

De Vrijmaking was in allerlei opzichten een **trieste** gebeurtenis. Het 'had niet gemogen', dat we uiteengingen. Maar en dat is toch het wezen en de **kern** van de Vrijmaking – toen het erom ging om in het spoor van de Geest te blijven, toen was het toch ook **een fijne** gebeurtenis. Gods Geest gaf inzicht en trouw en

moed om het kwade te weerstaan. Verkeerde bindingen werden afgevoerd en frustrerende strikken gebroken. Iets om dankbaar voor te zijn en blij mee te zijn. Wij zijn vandaag vijftig jaar verder. Op weg van gisteren naar morgen. We mogen met blijdschap en dankbaarheid ons aansluiten bij de Vrijmaking van **1944**. In die Vrijmaking is voor ons veel goeds meegekomen. Maar dan kun je vervolgens ook weer niet alles tot de Vrijmaking herleiden en uit de Vrijmaking laten opkomen. De kerk van vandaag kan niet téren op de winst van de Vrijmaking. De geschiedenis gaat óók verder. En er is méér winst dan die van **1944**. Wij staan er nu dus **zèlf** vóór. We mogen vrijgemaakt zijn in het spoor van de Geest. In **dát** spoor moeten **wij** nu ook verder! Dat betekent tegen de achtergrond van toen:

* Gaan in het spoor van **leven**. Bidden om de Geest, dat Hij ons vervult en vernieuwt in ons denken en doen. De Schrift ijverig onderzoeken. Putten uit Gods Woord, die rijke bron van leven. Vechten tegen vervlakkingen en automatisme. Zoeken naar een prediking die existentieel is, die ons bestaan diep raakt, die ons Gód laat zien en voor ons leven in deze wereld een kracht is.

* Gaan in het spoor van **vrijheid**. Elkaar niet binden aan eigen betogen en constructies. Maar samen buigen voor Gods Woord alleen. Niet conservatief vernieuwing frustreren, alsof wij de Geest kunnen vangen in onze traditie, onze vormen, onze dogmatiek. Maar ook niet progressief onze nieuwe inzichten op de troon zetten, alsof daarvan alleen heil te verwachten is. De katholieke ruimte van de kerk bewaken, dat is: binding aan Gods Woord alleen.

* Gaan in het spoor van **gehoorzaamheid**. In elke situatie koersen op wat Gods wil is. Zelfstandig over de dingen nadenken. Niet zomaar met de meerderheid

meelopen. En kiezen, als het nodig is, ook tegen je eigen vlees in en tegen de stroom in.

Gezegend een kerk, gezegend mensen die zó vrijgemaakt willen zijn. Op weg naar de toekomst van Christus. Vrijgemaakt in het spoor van de Geest!

Naschrift

In de nabespreking op de Schooldag werd gevraagd om eens concreter aan te geven, wat dan in het doen en laten van de latere 'vrijgemaakten' fout is geweest. Ik noemde als voorbeeld het feit, dat prof. dr. K. Schilder soms polemiseerde op een manier 'waar de honden geen brood van lustten'. En ik verwees naar de wijze waarop Schilder in zijn reisindrukken vanuit Amerika (voorjaar **1939**) telkens zijn collega **Hepp** ter sprake bracht. Achteraf spijt het me, dat ik die forse uitdrukking over 'de honden' heb gebruikt. **Sommigen** hoorden daarin een gebrek aan respect tegenover een hoogstaande voorganger en een tóch weer zich afzetten tegen het verleden. Die conclusie moet men er niet uit trekken. Ik bedoelde te zeggen (en had het ook beter zó kunnen zeggen), dat de wijze van optreden van Schilder soms **beslist onaanvaardbaar** was. Onaanvaardbaar, omdat Schilder onnodig, op een prikkelende manier, telkens uithaalde naar een collega, die dogmatischen kerkelijk wel een tegenstander, maar toch altijd ook een broeder in Christus was. Dan denk ik aan bijv. Spr. **15 : 1** – '**Een zacht antwoord keert de grimmigheid af** – een heilzaam woord, ook voor polemisten en sprekers op de Schooldag!

Allereerst een drietal boekjes van Sipke van der Land, die vooral bekend is geworden als spreker en schrijver. Deze wereldreizigers en zendeling heeft al vele boeken geschreven.

In *De warmte van het geloof* schrijft hij over een aantal ervaringen in en om de kerk. Hij doet dat in 50 korte verhalen. In het tweede boekje, *De wereld van het geloof*, beschrijft hij, ook in 50 korte verhalen, zijn belevenissen temidden van christenen in verre landen, over andere religies en vreemde mensen. Tenslotte *De bronnen van het geloof*, dat tot stand is gekomen naar aanleiding van reizen door bijbelse landen als Irak, Egypte en Israël. Het zijn 43 verhalen vol verrassende ontmoetingen, interessante informatie en onbekende bijzonderheden. Deze drie boekjes zijn uitgegeven door Kok Voorhoeve-Kampen. De boekjes tellen gemiddeld 140 blz. en kosten f 19,90 per boekje.

Jo Budding is een medewerker van 't KEERPUNT', een christelijke hulporganisatie in Veenendaal voor mensen in probleemsituaties. Elke week sluit men daar de dienstverlening af met een onderwerp of thema. De bijdragen van Jo Budding waren zo aansprekend, dat ze uiteindelijk resulteerden in het boekje *Schatten die te delven zijn*, een bundeling van zijn bijdragen en een aantal andere korte stukjes waarin hij zijn denken formuleert. Het is uitgegeven door Oosterbaan & Le Cointre B.V.. Het telt 140 blz., heeft een harde kaft en het kost f 28,00.

Onder de naam "Verkenning en Bezinning" verschijnen regelmatig brochures waarin de relatie tussen Jodendom en christendom wordt belicht. Het boekje *Opent de poorten* wil de formele voorwaarden bepalen voor een gesprek tussen kerk en Israël. Het gaat de auteur vooral om de gestalte van zo'n gesprek.

Nieuw uitgekomen

De auteur, Drs. R.S. Süß, studeerde theologie in Amsterdam en Brussel en is momenteel predikant van de hervormde Parkkerk gemeente in Amsterdam en is lid van de hervormde raad voor de verhouding van Kerk en Israël. Het boekje is uitgegeven door Kok-Kampen, telt 143 blz. en kost f 27,50.

Lize Stilma heeft het boekje *Waarover praten wij?* met behulp van verschillende medewerkers samengesteld. Het boekje probeert vragen te beantwoorden over verstandelijk gehandicapt leven en is bestemd voor ouders, verzorgers en buitenstaanders, die oog hebben voor hun verstandelijk gehandicapte naaste. Naast een algemene uitleg, zonder zwaarwichtige verklaringen, volgt een woordenlijst. Het boekje telt 96 pagina's en kost f 22,50. Kok Lyra-Kampen heeft het uitgegeven.

DE BIOGRAFIE!

Wat er al niet verscheen en verschijnt over K. Schilder, een goede en complete levensbeschrijving is er niet bij. In die leemte is nu voorzien door een uitnemend Schilder-kenner: dr. J.J.C. Dee. Van zijn hand verscheen het eerste deel van de Schilder-biografie. Het beschrijft Schilders leven en werk tot zijn inaugurele rede in januari 1934.

In dit boek komt Schilder vooral als gezaghebbend, maar niet-onomstreden predikant en als gedreven schrijver/journalist naar voren. Uiteraard werpt de biografie ook een helder licht op wat voor velen tot nu toe een duistere periode was in Schilders leven: de belangrijke studietijd in Duitsland. Opvallend is ook de ruime aandacht die de auteur geeft aan Schilders trilogie 'Christus in Zijn lijden', een hoogtepunt in Schilders exegetisch, dogmatisch en homiletisch werk.

Dr. J.J.C. Dee: **K. Schilder - zijn leven en werk deel I (1890-1934)**

Gebonden, 429 pag., f 49,50 - Verkrijgbaar in de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre b.v. - Postbus 25 - 4460 AA Goes - Tel. 01100-15591

Dopen in de naam van...

Prof. dr. *M.A. Vrijlandt* schreef in het blad *In de Waagschaal* van 1 oktober over de formule die bij de doop wordt gebruikt. Wat houdt de formulering eigenlijk precies in?

Het klinkt ons zo vertrouwd, dat er bij een doop gezegd wordt door de voorganger aan wie het toevertrouwd is om te dopen: "... (naam dopeling), ik doop u in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest". De woorden gaan terug op Mattheus 28:19: 'Gaaf dan heen, maakt alle volken tot mijn discipelen, en *doopt hen in de naam van de Vader en van de zoon en van de Heilige Geest*, en leert hen onderhouden al wat ik u opgedragen heb'.

In het latijn klinken de woorden (ik doop [u] in de naam van...): "*Baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*". De ablativus "*nomine*" met of zonder "*in*" kan betekenen: in naam van, in opdracht van; namens of wegens. Vaak wordt er nu - zeker in Rooms-Katholieke kring - bij gedacht, dat de (gewijde) ambtsdrager het kind of de volwassene aan het dopen is in opdracht, en zelfs uit volmacht van God, of preciezer: van Christus, zoals een boede vroeger rondging door de straten en een openbare aankondiging kon doen: "In naam der koningin" of "In naam der wet". In die zin zou de doop een ambtelijke proclamatie zijn van een boodschap of een handeling die in naam, of uit naam van God gegeven en opgedragen zou zijn. Het hoeft geen betoog, dat binnen de traditionele Rooms-Katholieke theologie de pastor in sacramentele handelingen de vertegenwoordiging is van

Christus, ambtelijk als de zgn. "*alter Christus*".

Het merkwaardige is nu, dat de latijnse versie daar wel aanleiding toe geeft, terwijl de griekse versie dat toch eigenlijk niet doet. In het grieks luidt de zin: "*Baptizo eis to onoma tou patros kai tou huiou kai tou hagiou pneumatos*". Het gaat hier om een accusativus van richting "*eid to onoma*". Niet zozeer de volmacht, of de opdracht is aan de orde, maar de richting waarin gedoopt, ondergedompeld wordt: namelijk naar *dé* Naam toe, of tot binnen in de Naam, zodat de naam van de dopeling daarbinnen in gedompeld wordt. De doop als onderdompeling in het water is dan een beeld voor de onderdompeling in de Naam, zodat die twee nu ook voorgoed als een mysterie aan elkaar verbonden zijn. Een mens met heel zijn wezen wordt gehuld in het wezen van de Heer, zoals Hij zich als Vader (Schepperen Heer van zijn volk) en als Zoon (God de Zoon in het menselijke vlees, solidair met ons) en als Geest (de Trooster, die ons dagelijks vernieuwt en vertroost) binnen het menselijke bestaan heeft begeven om zich aan ons te verbinden.

Ik meen, dat deze visie meer binnen de protestantse kerken leeft dan in de Rooms-Katholieke traditie. Het maakt je als "*dopend* ambtsdrager" ook bescheiden ten opzichte van het gebeuren van de doop: Het gaat allereerst om het diepe geheimenis dat God, de majesteitlike en tegelijk zo *mensgerichte* Heer van de geschiedenis zich verbindt met een mens, vaak de kleinste mens in ons midden. Het gaat niet om de (vol)macht van de doper, maar om het diepste geheimenis tussen God, die een

M meegelezen

verbond sluit met het kleinste kind. En dat bepaalt dan ook het wezen van de kerk, die uit gedoopten bestaat: De mensenliefde van God en de gezindheid van Christus bepaalt - als wij aan Hem verbonden worden bij de doop - ook onze mentaliteit. Die mentaliteit van ons is van nature niet op het kleine gericht, heeft geen aandacht voor wat geen aanzien heeft. Die mentaliteit zal dus ook veranderd moeten worden als een doop der "*metanoia*" (mentaliteitsverandering, ommekeer, bekering) tot vergeving der zonden.

Ervaring en ervaring

In de rubriek *Nader bekeken* van het Christelijke Gereformeerde *De Weeker* bekeek ds. *K. Boersma* de roep om ervaring die zowel binnen als buiten de kerken gehoord wordt. De ene ervaring is echter de andere niet. We moeten er dan ook heel zuinig en onderscheidend mee omgaan, meent hij. De 'ervaringstheologie' kwam in de plaats van de theologie van *Karl Barth*. In zijn denken verzette hij zich ertegen dat de mens en zijn godsdienstigheid in het middelpunt werd gesteld.

Maar die hele invloed van Barth is bijna weg. Daar is geen terugkeer tot de gereformeerde theologie voor in de plaats gekomen. Wat dacht u? Er is voor in de plaats gekomen het verlangen om tegenover dat "objectieve" van Barth, het "zonder ons", het "tegenover", iets anders te stellen, namelijk het "subjectieve", het "in ons", het "samen met". En zo is er een nieuw soort "ervaringstheologie" ontstaan, waarbij de mens weer helemaal in het middelpunt van de belangstel-

ling is gekomen.
 Gaat dat allemaal buiten ons om? Helemaal niet. Wij leven in een onmenselijke tijd. Ook wij voelen ons soms kaal en kil. Bovendien: onze hele na-oorlogse tijd kent de ontwikkeling van de menswetenschappen: psychologie, pedagogie, sociologie. Dus: Wat is het innerlijke van de mens? Hoe reageert hij? Met de psycholoog (de "kenner van de ziel") komt de psychiater de ("genezer" van de ziel"). De pedagoog vertelt hoe we onze kinderen (en onszelf) moeten opvoeden. De socioloog gaat na, hoe de processen verlopen van de verhoudingen tussen de mensen onderling. Dan komt misschien de agoog die ons vertellen moet hoe wij aan zijn hand verder geleid moeten worden op weg naar de toekomst. U hoort mij in dit alles niet de menswetenschappen veroordelen. Er valt geweldig veel te ontdekken en te benutten, evenals met de technische en natuurwetenschappen eerder gebeurd is en nog gebeurt. Maar het is geen wonder, dat juist in onze onmenselijke tijd zo veel over de mens en zijn verhoudingen wordt nagedacht. Kunnen er christen-psychologen en andere wetenschappers zijn? Ja zeker, zo goed als er christen-technici zijn en zo voort.

Tegelijk besef je dat mogelijkheden en gevaren hand in hand gaan. En in het verlengde van al deze ontwikkelingen staat de vraag, de schreeuw naar ervaring. Of zeg: naar echtheid. Waar kunnen mensen echt mee verder?

Ook in de theologie, dus ook in de kerk, kwam de vraag naar de ervaring helemaal terug. Heel bekend werd de uitspraak van prof. Kuitert, bijna een samenvatting van heel zijn theologie in één zinnetje: Alle spreken over Boven komt van beneden. Alle spreken over God en zijn openbaring komt uit menselijke ervaring en menselijk spreken voort. Ik hoef hier geen poging te doen om er een theologisch verhaal naast of tegenover te stellen. Ik wil alleen (nog maar eens) aanwijzen,

waar de vraag naar "ervaring" vandaan komt, en ook, hoe dat midden in het mensenleven staat, ook in het leven van kerkelijk (en ik hoop: geestelijk) meelevende mensen. (...)

En in dat verband doe ik een beroep op ons allen, om heel zuinig en ook heel onderscheidend om te gaan met het woord "ervaring" en ook met datgene, wat men ervan verwacht.

Zuinig, omdat het een kostbaar woord is voor een kostbare zaak. Die moet je dus niet door anderen in laten pikken. Je zult ook moeten zeggen, dat het meer dan verdacht is, dat ànderen, zoals Jomanda en New Age en "de nieuwe kerk" in Amsterdam, ons ervaring aan willen bieden. Ervaring, **zònder** Godskennis en zonder zelfkennis, zonder noodzaak van Christus, en buiten de Heilige Geest om. Die Geest alleen kan ons overtuigen en meenemen. En alles wat mensen verzinnen, leidt tot de ondergang. Je moet ontzaglijk uitkijken om je niet mee te laten sleuren. Dat kan èn met jongeren èn met ouderen heel gemakkelijk gebeuren, namelijk als je niet op vaste bodem staat van Gods Woord, zijn beloften en zijn roeping.

UIT DE KERKEN

Beroepen te Almelo: A.J. van Zijl-
 lekom te Goes; te Anna Paulowna
 en Zaandam: J.W. Veltkamp, kan-
 didaat te Kampen; te Leens: A.A.
 van Essen, l.l. zendingspredikant te
 Kalimantan **Barat**, wonende te
 Drachten; te Leiden: P.H. van der
 Laan te Eindhoven.

Beroepbaar gesteld door de clas-
 sis van Kampen: W. Noordzij,
 Keulsestraat 60, 8262 TX Kampen,
 ☎ (05202) 28984; B. van Zijle-
 kom, Hofstraat 51, 8261 BW Kam-
 pen, ☎ (05202) 23762.

Aangenomen naar Hattem: A.P.
 Feijen te Heemse, die bedankte
 voor Axel, Bedum en **Berkel** en Ro-
 denrijs.

OVERLEDEN

Donderdag 8 oktober jl. is ds.
 D. Nieuwenhuis (83), emeritus pre-
 dikant van Vollenhove-Kadoelen,
 overleden in zijn woonplaats te
 Bennekom. Derk Nieuwenhuis
 werd op 7 juli, 1911 in Den Helder
 geboren. Na zijn studie aan de
 Theologische Universiteit te Kam-
 pen diende hij de gemeente van
 Zaandam (1946), Vlaardingen
 (1950), Bunschoten-Spakenburg
 (1956), IJmuiden (1962), Harlin-
 gen (1967) en Vollenhove-Kadoe-
 len (1973), waar hij 8 oktober 1979
 met emeritaat ging. Ds. Nieuwen-
 huis is op de synode van Amers-
 foort-West (1966), Hoogetveen
 (1969) en Hattem (1972/1973) af-
 gevaardigd geweest. In 1972/73
 was hij secundus-curator van de
 theologische opleiding in Kampen.

ZENDINGSEXAMEN

Drs. R. Kuipers, predikant te Mid-
 delburg voor de missionaire dienst
 op Iran Jaya, heeft met goed ge-
 volg het kerkelijk zendingsexamen
 afgelegd voor de classis Middel-
 burg, bijeen te Vlissingen.